01/06/2019

Σύντομη μελέτη των Αγίων Πατέρων

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Γορτύνης και Αρκαδίας

Του Σεβ. Μητροπολίτου Γόρτυνος και Μεγαλουπόλεως κ. Ιερεμίου

Μέ τό ὄνομα τοῦ Κλήμεντος φέρονται καί δύο ἐπιστολές ἀπευθυνόμενες πρός παρθένους. Στήν πραγματικότητα ὅμως οἱ ἐπιστολές αὐτές, ὅπως θά δοῦμε, δέν εἶναι τοῦ Κλήμεντος, ἀλλά εἶναι ἔργο κάποιου ἄγνωστου σέ μᾶς συγγραφέα, ὁ ὁποῖος ὅμως πρέπει νά ἦταν Παλαιστίνιος καί «ἀσκητής κύρους», ὅπως λέει ὁ καθηγητής Παπαδόπουλος.

Οἱ ἐπιστολές αὐτές πρέπει νά γράφτηκαν γύρω στό 250 μ.Χ. Ἀναφέρονται δέ γιά πρώτη φορά ἀπό τόν Ἐπιφάνιο καί τόν Ἱερώνυμο. Ὁ Ἐπιφάνιος μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Κλήμης συνιστᾶ καί διδάσκει τήν παρθενία2 καί ὁ Ἱερώνυμος ἀναφέρει ἐπιστολές τοῦ Κλήμεντος πρός εὐνούχους, πού εὐνούχισαν τούς ἑαυτούς τους γιά τήν Βασιλεία τῶν οὐρανῶν καί στίς ὁποῖες γίνεται λόγος γιά τήν παρθενία.
Οἱ ἐπιστολές γράφτηκαν στήν ἑλληνική γλώσσα, ἀλλά χάθηκε τό ἑλληνικό πρωτότυπο. Βρέθηκαν ὅμως λίγα ἀποσπάσματά του ἀπό τόν μοναχό τοῦ ἁγίου Σάββα Ἀντίοχο (γύρω στά 620) στόν Πανδέκτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Παρά ταῦτα ἔχουμε ὁλόκληρο τό κείμενο τῶν δύο αὐτῶν ἐπιστολῶν πρός παρθένους σέ μιά συριακή μετάφραση, πού ἀνακαλύφθηκε τό 1470 σ᾽ ἕνα κώδικα τῆς Καινῆς

Διαθήκης στήν συριακή γλώσσα (Πεσιττώ).

Ἀκόμη γιά τά κεφ. 1-8 τῆς πρώτης ἐπιστολῆς ἔχουμε μία κοπτική μετάφραση, ἡ ὁποία ἀναφέρει τόν μέγα Ἀθανάσιο ὡς συγγραφέα. Ἀλλά οὔτε καί αὐτό, ὅτι δηλαδή ὁ συγγραφέας τῶν ἐπιστολῶν εἶναι ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, μποροῦμε νά τό βεβαιώσουμε. Ἄς μείνουμε, λοιπόν, μέ αὐτό πού εἴπαμε ἀπό τήν ἀρχή, ὅτι δηλαδή οἱ ἐπιστολές εἶναι ἔργο ἄγνωστου σέ μᾶς συγγραφέα. Οἱ ἐπιστολές δέν εἶναι τοῦ Κλήμεντος ἐπισκόπου Ρώμης, ἄν καί φέρονται μέ τό ὄνομά του.

Καί δέν εἶναι τοῦ Κλήμεντος ὄχι μόνο γιατί τό ὕφος τῶν ἐπιστολῶν εἶναι διαφορετικό ἀπό τό ὕφος τῆς γνήσιας ἐπιστολῆς τοῦ Κλήμεντος τῆς Α΄ πρός Κορινθίους, ἀλλά κυρίως γιατί τά κείμενα αὐτά θίγουν θέμα, πού ἦταν ἄγνωστο στήν ἐποχή τοῦ Κλήμεντος. Οἱ ἐπιστολές θίγουν τό θέμα τῶν συνεισάκτων, τό νά συγκατοικοῦν, δηλαδή, μαζί ἄνδρες καί γυναῖκες, ἀφιερωμένοι στήν παρθενική ζωή καί νά περιοδεύουν μαζί γιά κήρυγμα. Ἀλλά ἡ ἀποστολική ἐποχή, στήν ὁποία ζοῦσε ὁ Κλήμης, ἦταν ἐποχή πού διακρινόταν γιά τά αὐστηρά ἤθη τῶν πρώτων χριστιανῶν καί δέν εἶχε, ὅπως προϋποθέτουν οἱ ἐπιστολές, μέγα πλῆθος παρθένων ἀνδρῶν πού νά συζοῦν μέ παρθένες γυναῖκες. Καί δέν συναντᾶμε πάλι στήν ἀποστολική ἐποχή παρθένους ἄνδρες πού νά περιοδεύουν μέ παρθένες γυναῖκες τίς ἐρημίες καί νά συγκατοικοῦν. Τό κακό τῶν συνεισάκτων ἐμφα- νίστηκε στήν Ἐκκλησία κατά τά μέσα τοῦ 3ου αἰώνα, καί στήν ἐποχή αὐτή, λοιπόν, τοποθετοῦν οἱ πατρολόγοι τήν συγγραφή τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν.

Τό κακό τῶν συνεισάκτων θίγεται καί στίς δύο ἐπιστολές. Ἡ δεύτερη ἐπιστολή ἀρχίζει ἀπότομα· λείπει ἡ ἀρχή της. Καί ἀπό τήν πρώτη λείπει πάλι τό τέλος της. Αὐτό καί τό ὅτι καί οἱ δύο ἐπιστολές θίγουν τό ἴδιο θέμα μᾶς κάνει νά ποῦμε ὅτι τό ἔργο ἦταν ἀπό τήν ἀρχή ἐνιαῖο καί ἡ διαίρεσή του σέ δύο ἐπιστολές ἔγινε ἀργότερα σκόπιμα. Θά ἐξετάσουμε ὅμως σύντομα τό περιεχόμενο τοῦ ἔργου, ὅπως εἶναι σήμερα διαιρεμένο σέ δύο ἐπιστολές.

Ἡ πρώτη ἐπιστολή

Ἡ πρώτη ἐπιστολή ἀποτελεῖται ἀπό 13 κεφάλαια καί λέει ὅτι ὅλοι οἱ παρθένοι καί οἱ παρθένες, πού ἀποφάσισαν νά φυλάξουν παρθενία γιά τήν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, εἶναι ἀναγκασμένοι νά φανοῦν σέ ὅλα ἄξιοι τῆς Βασιλείας· γιατί ἡ ἀπόκτησή της δέν γίνεται οὔτε μέ τήν ρητορεία, οὔτε μέ τήν φήμη, οὔτε μέ τήν ὡραιότητα καί τήν σωματική δύναμη, ἀλλά μέ τήν πίστη καί τά καλά ἔργα τῆς ἀρετῆς καί τῆς εὐσέβειας (κεφ. 2). Οἱ παρθένοι, ἀφοῦ χωρίστηκαν ἀπό τόν κόσμο, ὀφείλουν νά ζοῦν θεῖο καί οὐράνιο βίο, ὅμοιο μέ τούς ἀγγέλους, μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά ἀμειφθοῦν στήν αἰωνιότητα. Οἱ παρθένοι ὀφείλουν νά εἶναι ἅγιοι ὄχι μόνο κατά τό σῶμα, ἀλλά καί κατά τό πνεῦμα, ὅπως λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Α΄ Κορ. 7,34),

νικώντας τίς ἐπιθυμίες τῆς σάρκας καί τόν κόσμο (κεφ. 2-5). Τέτοιοι παρθένοι ἦταν ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, ὁ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής, ὁ Παῦλος, ὁ Βαρνάβας, ὁ Τιμόθεος, ὁ Ἠλίας, ὁ Ἐλισσαῖος καί πολλοί ἄλλοι ἅγιοι ἄνδρες. Αὐτούς πού ἔζησαν μέ καθαρότητα σώματος καί ψυχῆς, πρέπει νά μιμοῦνται οἱ παρθένοι καί οἱ παρθένες. Καί μάλιστα κατ᾽ ἐξοχήν πρέπει νά μιμοῦνται τόν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, διώχνοντας κάθε σαρκική σκέψη καί νά ζοῦν ἐν τῷ Θεῷ (κεφ. 6-9). Στήν συνέχεια ὁ συγγραφέας θεωρεῖ ἄπρεπο νά βρίσκονται ἀναιδεῖς ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι μέ τό πρόσχημα τῆς εὐσέβειας νά συγκατοικοῦν μέ παρθένες ἤ νά περιοδεύουν μ᾽ αὐτές ἔρημους τόπους. Ὁ τρόπος αὐτός δέν ἁρμόζει στούς χριστιανούς. Ὁ συγγραφέας ἐπίσης ἐλέγχει καί ἄλλους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι συνέτρωγαν καί συνέπιναν μέ παρθένες μέ μεγάλη ἐλευθερία. Ἀκόμη στήν ἐπιστολή του αὐτή κατακρίνει τήν ὀκνηρία τῶν μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι, γιά νά ζήσουν, ἀναγκάζονταν νά περιέρχονται τίς οἰκίες τῶν χριστιανῶν μέ τό πρόσχημα νά διδάξουν τίς ἅγιες Γραφές, ἀλλά δίδασκαν μικρά καί ἀνωφελῆ πράγματα (κεφ. 10 καί 11). Στό τέλος τῆς πρώτης αὐτῆς ἐπιστολῆς ὁ συγγραφέας δίνει κανόνες ζωῆς, σύμφωνα μέ τούς ὁποίους ἔπρεπε νά πολιτεύονται οἱ παρθένοι, ἐπισκεπτόμενοι χῆρες, ἀσθενεῖς καί φτωχούς (κεφ. 12 καί 13).

Ἡ δεύτερη ἐπιστολή

Ἡ δεύτερη ἐπιστολή πρός παρθένους ἀποτελεῖται ἀπό 16 κεφάλαια. Σ᾽ αὐτά ὁ συγγραφέας διδάσκει τούς παρθένους ἄνδρες πῶς νά συμπεριφέρονται, ὅταν περιέρχονται διάφορες πόλεις καί κῶμες· τούς λέει ὅτι δέν πρέπει νά μένουν σέ οἰκίες ὅπου κατοικοῦν γυναῖκες. Τούς φέρνει μάλιστα ὡς παραδείγματα ἀπό τήν Ἁγία Γραφή τόν Σαμψών, τόν Δαυίδ, τόν Σολομώντα, οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ ἦταν ἄνθρωποι ἀφιερωμένοι στόν Θεό, ὅμως ἔπεσαν, γιατί συναναστάφηκαν καί συγκατοίκησαν μέ γυναῖκες (κεφ. 1-13). Ἐπαινεῖ δέ ὁ συγγραφέας τούς προφῆτες καί τούς ἁγίους ἄνδρες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅπως τόν Μωυσῆ, τόν Ἀαρών, τόν Ἐλισσαῖο καί ἄλλους, πού ζοῦσαν μέ φόβο Θεοῦ, χωρίς νά συγκατοικοῦν μέ γυναίκα (κεφ. 14). Τέλος ὁ συγγραφέας ἀναφέρει τόν Ἰησοῦ Χριστό, ὁ Ὁποῖος ὑπηρετεῖτο ἀπό γυναῖκες, ἀλλά δέν συγκατοικοῦσε μαζί τους (κεφ. 15). Γενικά γράφουμε ὅτι τό κείμενο τῶν δύο ἐπιστολῶν πρός παρθένους, πού φέρονται μέ τό ὄνομα τοῦ Κλήμεντος, εἶναι ἀξιόλογο, ἀφοῦ εἶναι ἡ παλαιότερη πηγή γιά τήν ἱστορία τῆς ἄσκησης καί τοῦ μοναχισμοῦ.